

Babich V., aspirant
Kherson state university, Kherson

THE PECULIARITIES OF C. SANDBURG'S IDIODISOURSE

The article focuses on distinguishing the theoretical and methodological grounds of studying idiostyle as a reflection of discourse individualization. It highlights some discourse peculiarities of the lyrical "I" within the conceptual and associative framework of C. Sandburg's lyrical poetry.

Key words: individual artistic picture of the world, idiodiscourse, idiostyle, lyrical "I", C. Sandburg.

УДК 81'1

Колеснікова І. А., Київ

ПРОФЕСІЙНА НАЗВА І ЗАКОН АСИМЕТРИЧНОГО ДУАЛІЗМУ МОВНОГО ЗНАКА

У статті розглянуто асиметричність професійної назви як мовної одиниці, зокрема проаналізовано проблеми варіативності, синонімії, полісемії та омонімії у професійному дискурсі.

Ключові слова: професійний дискурс, асиметричність мовного знака, варіативність, синонімія, полісемія, омонімія.

Теоретичний постулат про те, що спеціальних назв має бути стільки, скільки є понять/реалій, не знаходить підтвержень. Порівняння субстанціональної та функціональної парадигм цих назв доводить факт «асиметричного дуалізму» (С. Карцевський), що реалізується 2у ковзанні знака по осях омонімії/полісемії та синонімії». Дуалізм професійної назви виражений через її тяжіння до відриву від ідеальної формули (1знак=1 поняття) як на структурному, так і на семантичному рівнях.

Варіативність у професійному дискурсі кваліфікується як фактор динамічності спеціальної назви, «провісник норми», що дає можливість учасникам комунікативного процесу робити свідомий вибір засобів номінації. Проте у професійній мові існує значна кількість формальних варіантів, пов'язаних паритетними, а не конкурентними зв'язками. Отже, формальні варіанти виступають деструктивним чинником у процесі спілкування, оскільки сприяють «розмиванню» суті професійно важливої інформації через створення семантично порожніх номінаційних парадигм. До них належать графічні, акцентуаційні, орфографічні варіантні форми, які не спричиняють семантичної модифікації, тобто не є паронімічними одиницями. Формальні варіанти не виступають у функції професійних дублетів, що детерміновані стильовими, освітніми та іншими параметрами.

Функціонування формальних варіантів може спричинити і семантичні порушення у спеціальній комунікації, потенційно призвести до порушень професійної норми. Це стає можливим за таких умов: 1) неадекватна транскрипція іншомовної спеціальної назви; 2) введення різних культурологічних компонентів у поняття, номіновані варіантними професійними назвами; 3) суб'єктивного вживання зайвого варіанта; 4) заміни професійного варіанта загальнономовним акцентуаційним варіантом, наприклад: иллюминировать (загальноновживане) та иллюминировать (комунальне господарство).

На пластичність професійних назв указує їх тяжіння до ускладнення чи акумуляції різних змістів в одному знаку, хоча така асиметрія назви у більшості випадків нівелюється контекстом. Семантична асиметричність професійної назви виявляється в процесах синонімії, полісемії та омонімії, Подвійність семантичної природи мовного знака, зокрема спеціального, детермінована можливостями мови по-різному номінувати один і той самий об'єкт, оскільки в мові закладені можливості асиметричного дуалізму лінгвальних одиниць (В. Скалічка). За Дж. Лайонзом, ідеально є така мова, в якій кожна форма має тільки одне значення і кожне значення співвідноситься з однією формою. Але цей «ідеал», мабуть, не реалізується в жодній мові. Характерною ознакою професійної номінації є складна комбінаторика структурних та семантичних складників у вираженні спеціального поняття, причому в кожній з мов цей процес набуває специфічних ознак. Так, у німецькій термінології спостерігаємо такі опозиції в синонімічних парах: 1) сучасний -архаїчний термін або навпаки; традиційний термін – неологізм тощо. В англійській літературознавчій термінології можливим є оказіональне утворення синонімічних пар, членами яких стають питомі англійські назви. В юридичній термінології української та російської мов існують парні синоніми (біноми), що продиктовано не стільки традиціями мови, скільки необхідністю семантичної конкретності, позбавлення непорозуміння, а також вичерпності юридичних формулювань. Окремі автори не диференціюють поняття синонімії та варіантності, вважаючи варіантність формантів ознакою явища синонімії, порівн.: Aleatorik – aleatorische Muzik.

Між типом порушення норми у професійному дискурсі і характером семантичних опозицій між членами синонімічного ряду (пари) існує певна кореляція:

1). Семантична спеціалізація назв-синонімів у межах однієї професійної сфери:

- виникнення міжсистемних або міжгалузевих омонімів. Дифузійний характер зв'язків між загальноновживаною та професійною лексикою, з одного боку, та їх наявність між терміносистемами окремих галузей знань і професійної діяльності, з другого, призводить до активного перетину та взаємопроникнення цих одиниць. Проте у межах конкретної спеціальної сфери вони функціонують як синоніми, наприклад: фрагментуватись (фрагментироваться) = втрачати (терять) гранули (гістолог.). У біологічній сфері лексема фрагментуватись (фрагментироваться) є полісемантичною, Спільна сема цієї лексеми (“порушувати структуру”) реалізується у кожній професійній сфері по-різному, порівн.: розпадатися на дрібні частини (мед.); перешнування ядер (біолог.);

- неможливість синонімічних зв'язків цих одиниць у національній мові: “гальванический элемент истощается (“разряжается”)” – радіотехн.

2). Функціонування кожної з синонімічних пар обмежується інформаційним простором конкретної спеціальної сфери: адаптивувати = приспособлять (радіотехн., фізіолог.); адаптироваться = акклиматизироваться (мед., біолог.) – міжгалузеві омоніми.

3). Дублювання синонімічної пари професійних назв на формальному рівні в декількох сферах, яка семантично обмежується лише в одній з них, порівн.: скаріфіцировать = разрушать оболочки (мед.); для сільськогосподарської сфери вказаний точний об'єкт (семенний фонд) – полісемія.

4). Дублювання синонімічної пари спеціальних та загальномовних пар на формальному та семантичному рівнях з диференціацією їх значень для конкретної професійної сфери: регенерировать = субституировать (мед.). Перший термін функціонує в значенні “повне відновлення втраченої частини”, а другий – “часткова регенерація”. Можливість синонімічних відносин у медичній сфері пояснюють специфікою цієї науки, оскільки вона “займається живою матерією, яка тільки частково підлягає типизуванню й уніфікації” [1, с.221].

5). Звуження семантики одного з членів синонімічного ряду в межах даної професійної сфери: пиноцитировать = фагоцитировать (але тільки для рідини – мед.).

6). Спеціалізація членів синонімічного ряду у конкретній національній мові: пикове значення (пиковое значение) = мікромікрозначення (микромикрозначение). У російській мові в радіотехнічній сфері вживають терміноелемент пиковый замість застарілого мікромікро- [2, с.255]. в англійській радіотехнічній сфері нормативним є використання двох варіантів (pico-; micromicro-); у німецькій та французькій мовах – тільки pico-.

7). Виявлення контекстуально обумовлених синонімічних відношень професійних назв, порівн.: profit та gain. Нормативними є тільки такі варіанти: gain on sale of equipment та gross profit on sales [3, с. 54].

8). Існування так званих “нестрогих” синонімів як результат семантичних зсувів у професійному спілкуванні: sales (продаж товарів і надання послуг) та revenue (букв.: річний/державний дохід).

9). Існування “мертвих” синонімів, що збереглися лише на рівні фіксації (словники) і практично не використовуються у професійній комунікації, оскільки, за влучним висловленням Г. Винокура, “мова є лише тоді, коли нею користуються” [4, с. 21].

Якщо синонімії у професійному дискурсі є реальною базою для виникнення порушень норм у цій сфері. Більшість з них фіксується у спеціальних текстах тих рівнів, які характеризуються певними особливостями вживання мовних знаків.

Щодо антонімів, то вони можуть вживатися парами в одному реченні спеціального тексту, наприклад: “самый сильный сигнал запирает трубку, а самый слабый отпирает ее до наибольшей яркости” – дві пари антонімів акумулюють найважливішу професійну інформацію (радіотехн.). Антонімічна пара термінів може окреслювати семантичні межі непрофесійної одиниці тексту: “... совпадает с тем направлением, в котором будет двигаться (ввинчиваться и вывинчиваться) винт” [2, с. 44]. Такі пари можуть використовувати і при опису протилежних явищ. Ампліфікацію антонімів у спеціальному тексті спостерігаємо й у випадку уточнення окремих фаз процесу, що описаний у ньому.

Отже, проблема точності вживання професійних назв є однією з найгостріших та складних у професійному спілкуванні. Вона тісно пов'язана з проблемою нормативності як на загальному рівні культури мови, так і в аспекті професійної норми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

15. Шуракова Т. В. Проблема синонимии в медицинской терминологии/ Шуракова Т. В. //Терминологические чтения «Проблемы языков для специальных целей , научной и профессиональной коммуникации». – Ч.2. – К., 1991. – С.221 – 222.
16. Хайкин С. Э. Словарь радиолобителя / Семен Эммануилович Хайкин; [2-ое, перераб. изд.]. – М. – Л.: Госэнергоиздат, 1960. – 608 С.
17. Жданов С. А. Методы и рыночная технология экономического управления / Сергей Александрович Жданов. – М., Дело и сервис, 2006. – 272 С.
18. Винокур Г. О. Маяковский – новатор языка / Григорий Осипович Винокур. – М.: Сов. писатель, 1943. – 136 С.

Колесникова И. А., Киев

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ НАЗВАНИЕ И ЗАКОН АССИМЕТРИЧНОГО ДУАЛИЗМА ЯЗЫКОВОГО ЗНАКА

В статье рассмотрена асимметричность профессионального названия как языковой единицы, в том числе проанализированы проблемы вариативности, синонимии, полисемии и омонимии в профессиональном дискурсе.

Ключевые слова: профессиональный дискурс, асимметричность языкового знака, вариативность, синонимия, полисемия, омонимия.